

MemoriiJurnale

Anamaria Smigelschi, născută în 1938, este al patrulea copil al arhitectului Victor Smigelschi, fiul pictorului ardelean de origine poloneză Octavian Smigelschi, și al Mariei Anna Giuseppina Trinchieri, de origine italiană, venită în România prin căsătorie. Artist plastic-grafician, Anamaria Smigelschi a fost distinsă de-a lungul carierei cu numeroase premii naționale și internaționale. A făcut grafică de șevalet, gravură, concepție grafică pentru reviste ilustrate, emisiuni de televiziune, grafică publicitară și afiș, grafică de carte. Este autoarea a opt cărți pentru copii și a ilustrat nenumărate altele. Are o susținută prezență în expoziții personale, colective și de grup, în țară și în străinătate. Este soția pictorului Ion Alin Gheorghiu. În 2013 a publicat la Editura Humanitas volumul de memorii *Gustul, mirosul și amintirea*. Trăiește și lucrează în București.

anamaria smigelschi
mai de ieri,
mai de
departe ...

amintiri
de călătorie

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Iustina Croitoru
Coperta: Anamaria Smigelschi, Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Ioana Vilcu
DTP: Radu Dobreci, Carmen Petrescu

Tipărit la Artprint

© HUMANITAS, 2015

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Smigelschi, Anamaria
Mai de ieri, mai de departe...: amintiri de călătorie /
Anamaria Smigelschi. – București: Humanitas, 2015
ISBN 978-973-50-4856-3
821.135.1-94

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743, 382, 0723 684 194

Mai de ieri, mai de departe...

„Cultura este ce-ți rămâne după ce ai uitat totul“, zicea un franțuz pe care-l cita cu mare aplomb pictorul Alin Gheorghiu. Dar, ca un mare artist ce se afla, după ce uita totul, își permitea să inventeze. Am găsit într-un carnețel de-al lui, din a doua noastră călătorie în Egipt, printre desene de detalii și schițe de sculpturi, o hartă schematică făcută de mine: două linii verticale, tremurate, Nilul coborând de la deltă până la Aswan (de fapt invers) și malul Mării Roșii de la peninsula Sinai până la Hurghada. Între cele două puncte, pe toată pagina, un autobuz șerpuind printre bolovani.

Îl auzisem pe maestru în spate, tropăind pe enormul obelisc de la Aswan, nedesprins din stânca de granit, povestindu-le unora care-l ascultau cu mare respect cum am călătorit noi cu vaporul de la Hurghada până aici. Îi făcusem desenul ca să-l lămuresc cum se poate traversa un pustiu de 500 de kilometri.

Eu țin minte. Dacă uit, mai caut și aflu... de când cu Internetul e simplu, doar să nu cazi în plasa fotoșopiștilor care te aburesc cu gigantice schelete omenești dezgropate, fosile incredibile sau uriașe temple scufundate.

Viitorul mă cam sperie, nu-mi plac orașele futuriste care cresc din soluri mustind de petrol și dolari, insulele artificiale desenate pe ocean în formă de palmieri și enormele turnuri

răsucite în spațiu înfrângând toate legile echilibrului și ale logicii. Trecutul însă mă pasionează, civilizațiile antice, misteroase îmi taie respirația, la fel locurile călcate de oameni vechi, șlefuite cu palma, ridicate cu puterea minții.

Prima mea lectură silabisită a fost aventura lui Goangă și Târlică pe tărâmul celălalt. Călătoream prin legendele Olimpului și ale Vechiului Testament, David și Goliat, Hercule, Prometeu sau Aleodor Împărat erau fărtați de-ai mei. Pe la 16-17 ani m-am pomenit știind pe dinafară o mulțime de zei azteci: Quetzalcoatl, Tezcatlipoca sau Chalchiuhtlicue.

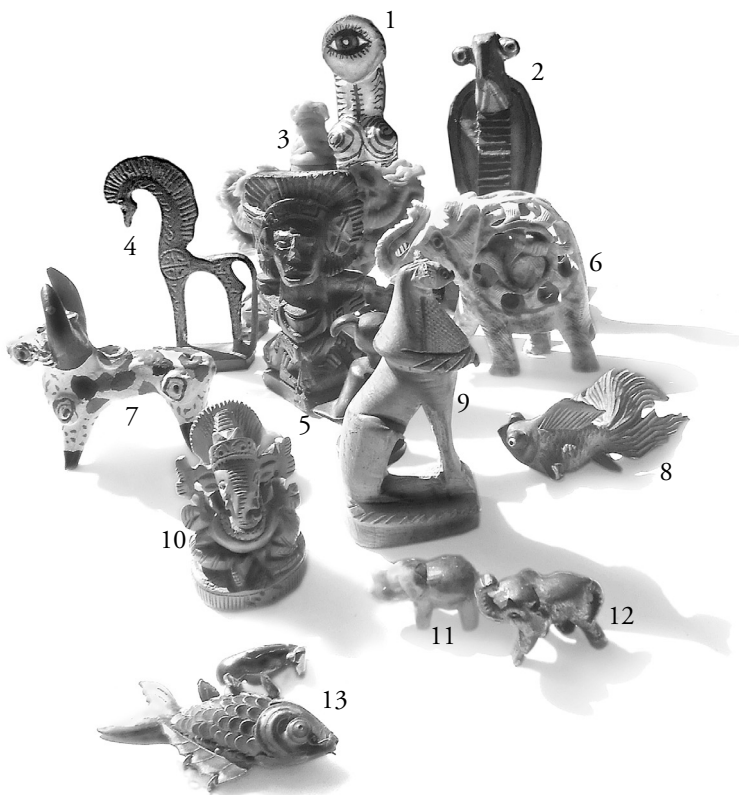
Nu prea mă descurcam cu geografia, la școală, ani la rând se învăța geografia economică a României, nici capitalele din Europa n-am apucat să le studiem, darămite ale Asiei sau Africii... Eram deja domnișoară când a apărut cartea *Expediția Kon-Tiki: cu pluta pe Oceanul Pacific*, despre călătoria lui Thor Heyerdahl din Peru până în Insula Paștelui, cu o plută din lemn de balsa.

Mi-am dat seama că nu mă prind dacă plutesc spre dreapta sau spre stânga și mi-am cumpărat un glob pământesc pe care să pot urmări cu degetul. Cu istoria stăteam ceva mai bine datorită studiilor artistice pe care le făceam. La școala medie și Institutul de Belle-Arte, anatomia artistică, limba rusă, socialismul științific, perspectiva și istoria artelor se învățau cu mare strășnicie.

Datorită Uniunii Artiștilor Plastici, unde am fost primită curând după terminarea școlii și care ne dădea dreptul să comandăm anual două albume scumpe de la Skyra sau Gallimard, să facem o excursie în străinătate o dată la doi ani, să plecăm în schimburi de experiență cu confrății de aiurea sau cu expoziții prin lume, și mai apoi, odată cu apariția sutelor de agenții de voiaj care se întrec în oferte avantajoase pentru destinațiile cele mai felurite, mă pot lăuda cu o discretă carieră de globtrotter. Dar, mai ales, mă pot lăuda că din fiecare expediție am rămas cu ceva unic, numai al meu, o întâmplare, o

întâlnire, o străfulgerare, ceva ce numai mie mi se poate întâmpla (după convingerea unora și altora), peste tot ce se vede în mod obișnuit: muzee, priveshti, monumente, restaurante... Am adunate și mici dovezi concrete ale călătoriilor–animăluțe, zeișori, totemașe stau roată-roată pe televizor, în bună înțelegere cu toate celelalte fâpturi pe care mi le-a făcut Alin. Fiecare are un nume și fiecare o sarcină precisă: vaca Vacrova se ocupă de bunăstarea din casă, e responsabilă cu sutele, vițelul Halic e pentru mărunțiș, Manolică păzește de șoareci, Wudi Han de cutremure, Bronx este cu inspirația artistică... Cei mici, veniți de prin alte țări, Wudhu-u-Ala, Tescalipoca, Hatshepsut, Kadeș, Budică și Budelu, Clio-Pi-Cli, Hatic, Sakuntala și Kalidasa, Nectanebo, Calul Ngu... poartă numele locurilor de pe unde au apărut.

Sunt un om tare bogat!

1. Bonochio; 2. Khaa; 3. Cusurzuruc; 4. Xifias; 5. Tescalipoca;
6. Wudhu-u-Ala; 7. Torotorero; 8. Klips; 9. Sabah; 10. Kadeş;
11. Sakuntala; 12. Hatic; 13. Clio-Pi-Cli.

Pachete de acasă

E greu de crezut, dar eu îi invidiam pe colegii mei care locuiau la cămin. Nu pentru luxul excesiv în care se lăfăiau, ci pentru pachetele de acasă. Colegul meu Puiu Mara m-a chemat odată să asist la deschiderea pachetului de Crăciun trimis de părinții din Ardeal: slănină, un borcan cu jumări, brânză frământată, un pui fript, cornulețe vanilate și o pereche de papuci de casă cu o crenguță de brad înăuntru. Să mori de poftă...

Când, în anul doi la liceul de artă și apoi în toți anii de institut, în afară de ultimul, am început să plec în practica de vară cu școala, de cum ajungeam la destinație (Brașov, Tulcea, Reșița ori Sibiu) și aveam o adresă, Mamí era tocmită să-mi trimită *pachet prin poștă*... O cutie de pantofi cu trei rânduri, intercalate cu calc, de prăjitură cu vișine, iar deasupra, lipită și umedă, o scrisoare. Avea Mamí cel mai minunat scris, subțire și înclinat, cu majusculele și T-urile foarte înalte, cu punctul pe i mai mare decât litera, și nostime la culme: „*Caro paperotto (rățușcă dragă, eram la Tulcea, deci lângă apă), partea pe care am înțeles-o din scrisoarea ta mi-a făcut enormă plăcere...*“ sau „*De când ai plecat a început să ne deranjeze zgomotul tramvaiului...*“.

Distrația începea încă din tren, îngrămădiți la clasa a treia pe bănci de lemn, cu mape, scăunele pliante și casete de

pictură. Când ne deșertam în gară, făceam mare senzație în orașelele provinciale în care ajungeam. La institut aveam și un coleg indian, cu barbă, ochelari și turban, Hirdey Paul Singh; altul, Cuchi Covrig, era de culoare caramel și ras în cap. Când am apărut în Baia Sprie cu terrierul înalt și cârlionțat al profesorului Ivancenco, au crezut că a venit ciroul.

Ne încartiruiam ba prin școli, cu douăzeci de paturi într-o clasă, ba într-o mănăstire părăsită (la Tulcea), ba într-un grup școlar ca o cetate fortificată (la Reșița) și ne hrăneau cu 6 lei pe zi. Aveam niște meniuri jalnice și surprinzătoare, din legume și răntășuri cu o lingură de unsoare plutind deasupra. La Brașov (Orașul Stalin, pe atunci), la o mâncare de mazăre cu 50 la sută ceapă, îți dădeau niște crochete de griș presărate cu zahăr tos, la Baia Sprie niște lipii de cocă, un fel de langoși, atât de elastice, că trăgeam cu dinții de ele pe toată lungimea străzii principale, de la cantină până acasă, la Reșița o supă de salată cu frunzele întregi, care leorpăiau groaznic de la farfurie până la gură. În ultima practică, la Sibiu, ca prin farmec, am căpătat fașirt de carne cu cartofi la cuptor plutind în smântână, și melci de luat aurii la desert, tot cu 6 lei pe zi. Nimeriserăm, pasămite, la singurul gestionar care folosea banii doar pentru mâncare...

În școala medie trei săptămâni, la institut câte șase, ieșeam în lume să studiem natura și realitățile sociale din diferite colțuri ale patriei. Desenam la peisaj, în *plain air*, cum se zice, case, pomi, dealuri, nori, sau prin fabrici și uzine muncitori vânjoși, cu ochii scânteind de optimism și de focul oțelăriilor, constructori ai unui viitor luminos...

Ne urau maiștrii și inginerii că le tulburam procesul muncii – gagicuțe fătoase de la oraș, care făceau crochiuri și portrete; muncitorii lăsau baltă sarcinile de plan și se așezau la coadă la pozat. Pussy Cocea, cea mai nurlie făptură, format clepsidră, cu o talie de viespe și șolduri bogate, purta niște rochițe de-abia încheiate pe pielea goală. La Combinatul Siderurgic din Reșița

s-a așezat cu fundul pe o grămadă de zgură și un ciob i s-a înfipt în carne. S-a ridicat însângerată, oțelarii s-au năpustit s-o doftoricească, au spălat-o de sânge, au dezinfectat-o și i-au uscat, cu rîndul, fustița la cuptoarele Simens-Martin, în timp ce artista chicotea rușinată. Trebuia să fii tare atent *sub ce și pe ce* te așezai ca să desenezi. Întâi te uitai în sus să vezi dacă nu trece vreou punte rulantă, apoi scuipai ca să vezi dacă sfârâie, puneai palma să vezi dacă frige și de-abia pe urmă te instalai ca să imortalizezi scena de muncă rodnică.

Veri la rînd desenam, cu mare avânt, fețe ridate de pescari lipoveni, de vaporeni cu țepi de cactus în barbă, țărănci prin piață cu papornițe, cu capre, cu copii, biserici, case boierești sau maghernițe, turnuri, faruri sau furnale, căruțe cu țigani nomazi, tot ce ne ieșea în cale.

Cam la două, trei zile se făcea corectură, seara, în dormitor sau la cantină. Cu rîndul, înșirai toată producția pe jos, iar profesorul (Panțu, Ivancenco, Miracovici sau altul, depindea cine era la rînd în anul respectiv) te judeca cu mai multă sau mai puțină asprime.

Eram deja în anul trei, când Alin, care-mi făcea o curte îndrăcită, bazată pe o adevărată teroare profesională, a venit după mine la Tulcea; locuia la casa de creație și picta și el prin preajmă. Într-o seară a venit la mânăstirea unde dormeau fetele să mă controleze cât am lucrat și să-mi dea directive. Vorbea despre niște chestii despre care profesorii noștri, îmi pare tare rău s-o spun, nici nu pomeneau: cald și rece, culori dominante, ritmuri alternante, transparențe, simetrii și asimetrii... că adică nu se cade să pui un stâlp de telegraf drept în mijlocul paginii chiar dacă pe stradă acolo șede dânsul. Încet, încet, golaniile de colegi ai mei s-au apropiat, au ascultat cu respect și, incredibil, s-au aliniat frumos, cu mapa de desene la subsuoară să-i corecteze și pe ei.

Hălăduiam seara în haite zgomotoase pe la grădinile de vară, pe dealuri, cântam cu Ventil (Făcăianu Vintilă) la chitară,

înotam în Dunăre sau în lacuri de munte, povesteam istorii de groază la *Mulament* (monumentul eroului din '77 sau din Primul Război, în toate orașele este câte unul și pretutindeni se cheamă *mulament*; aflu din memoriile lui Ion Valjan că și la 1900 tot așa-i zicea...). Noaptea băieții intrau pe geam la fete și ne jucam, pe întuneric, de-a adevărul adevărat, când deveneam cumplit de serioși și ne mai podidea și plânsul. O mare căldură mă încercă gândindu-mă la oricare dintre colegi, chiar dacă, în timp, au cam devenit adulți, s-au schimbat de nu mai seamănă cu cei de-atunci – carieriști, cârcotași, geniali, ratați, profesori de liceu ori vedete internaționale sau, cei mai mulți, plecați deja pe meridiane stelare.

La Reșița ne-am afiliat la organizația de UTC de la combinat, am participat la ședințe. Un tânăr orator cu fundul mare, pe nume Schultzberger, care zicea *căci* tot la trei cuvinte și chiar *findcăci*, ne-a criticat pentru ținuta vestimentară cosmopolită, dar, când am ajuns la muncă patriotică pe un maidan dintre hale, și băieții au jucat fotbal, iar fetele au făcut plajă în timp ce o macara a mutat o locomotivă dintr-o grămadă de fieroteni în alta, după ce fusese cântărită, a înregistrat-o în contul nostru. Cu zestrea de 200 tone de fier vechi am făcut planul facultății pentru următorii cinci ani.

Făceam și lăudabile acțiuni culturale, *reuniuni tovărășești*, așa le zicea. La Brașov (eram încă în școala medie) s-a nimerit o aniversare Maiakovski. Directorul taberei, profesorul nostru de română, Șapse Sebastian, cu mare drag de teatru, că se dădea văr cu marele dramaturg, a organizat un mic festival de poezie. Apăruse și o broșurică pe hârtie de ziar, o coală necapsată împăturită în 16 pagini, cu poeziile marelui poet revoluționar. Ca să ridice nivelul artistic al momentului, pe lângă noi, copii de 16-17 ani, l-a invitat pe actorul bucureștean Zefi Alșec să citească un poem. A tras omul foaia cu textul respectiv tipărit în partea a doua a broșurii fără să bage de seamă că era doar începutul; pe dos era sfârșitul de la altă poezie. A citit tot

fără să clipească și a dispărut în goană. Eu, artist dramatic în fașă, am citit începutul meu:

*De la brigăzi de șoc la secții de șoc,
De la secții de șoc la uzine de șoc etc.*

și am continuat cu sfârșitul lui. Nu știu dacă dumneavoastră cunoașteți poezia lui Maiakovski, ei bine, n-a băgat de seamă nimeni. După ani, domnișoară arătoasă în societate, l-am cunoscut pe actor – n-a vrut să recunoască nimic, că adică n-a fost niciodată în viața lui prin Brașov...

Studenti săraci, primeam de acasă ceva bănuți, măcar pentru semințe. Norocul nostru apărea pe stradă: comenzi de portrete de copii cu 45 de lei bucata. Eu, în ultima zi de practică la Baia Sprie, am fost tocmită de un proprietar să-i pictez casa, de care era foarte mândru, *la roșu*. I-a venit gust apoi să-l fac și pe el în față pe un scăunel, cu pălărie de soare pe cap. Am ajuns în gară cu o asemenea avere, că am luat sirop pentru toată lumea!

Mă întorceam acasă la mijlocul verii, bronzată și subțiată, cu mapele pline de lucrări pe care luam note în carnetul de student. Mamí mă aștepta cu salată de vinete și ruladă înecată în lapte de pasăre.

Albă-ca-Zăpada

Viscolul din 24 ianuarie 2013, așteptat cu îngrijorare din septembrie, mi-a adus aminte de unul asemănător de acum 60 de ani.

Nu știu prin ce miracol, părinții noștri au găsit bani să ne trimită în vacanță la munte. Am pornit cu trenul, Ioana, Mario și cu mine, bine ambalați în haine și cu schiuri de împrumut. Eu am căpătat de la Magdi, mătușa noastră cea blajină, un costum moda 1930, o tunică scurtă până-n talie, de postav

Cuprins

Mai de ieri, mai de departe...	5
Pachete de acasă	11
Albă-ca-Zăpada	15
Insula Șerpilor	19
Velikaia Rosiia	22
Covrigul	32
Modestia sau aroganța ignoranței	34
Prima bienală internațională de afiș la Varșovia	37
Schimb de experiență pe bază de reciprocitate	41
Șase săptămâni cu șatra prin Europa	46
Ada Kaleh	62
Locul și timpul potrivit	63
Înviere la schit	68
Umbra lui Timur Lenk	72
680 de ruble	80
Firenze	84
<i>Air de Paris</i>	90
<i>Efharisto!</i>	95
Ion Alin Gheorghiu și persoanele care-l însoțesc în Bulgaria	105
Expoziție la Accademia di Romania	111
Orient Express	117
Assisi	123
Gondola	128

Turistul contrabandist în economia socialistă	130
Cum să economisești 24 de dolari	136
Lisabona–Lisboa	141
„Cea mai veche țară din lume“	150
Comisar de expoziție în Orașul Interzis	160
Ultimul vis împlinit	167
Asia mică <i>alla turca</i> , bre!	173
Vara sau iarna	180
Croazieră de două nopți și o zi	187
Lamanai sau Crocodilul scufundat	191
Telenovela mexicană minte	194
Apropiere de Orientul Apropiat	196
Shiva cu pletele ude	204
Turistul fazan, o victimă inocentă a comerțului de suveniruri ...	209
Răzbunarea lui Guru Gorakhnath	211
Peșteri	217
Sărăcie pentru posteritate	219